

VU Research Portal

Naar een permanente commissie voor coherente juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw

Jansen, Chris

published in

Eindafrekening met pepernoten. Voor een onbetaalbare bijdrage aan het bouwrecht and beyond 2019

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

document license

Article 25fa Dutch Copyright Act

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Jansen, C. (2019). Naar een permanente commissie voor coherente juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw. In A. G. Bregman, E. M. Bruggeman, A. B. M. Chao, & N. Van Wijk-Van Gilst (Eds.), *Eindafrekening met pepernoten. Voor een onbetaalbare bijdrage aan het bouwrecht and beyond: Vriendenboek aangeboden aan prof. mr. dr. M.A.B. Chao-Duivis* (pp. 687-698). Instituut voor Bouwrecht.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Naar een permanente commissie voor coherente juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw

Prof. mr. C.E.C. Jansen

1. Terugblik op een gezamenlijk onderzoeksproject: de PSIBouw masterstudie

1.1 Aanleiding, vraagstelling, methode en onderzoeksresultaten

In de jaren 2005 tot en met 2007 had ik het genoegen om samen met Monika Chao-Duivis in opdracht van PSIBouw een onderzoeksproject te leiden.¹ Vertrekpunt van het onderzoek was - ook toen al! - het breed gedeelde besef dat bouwprocessen niet altijd goed verlopen en tot onbevredigende resultaten kunnen leiden. De perceptie was dat dit onder andere zou komen doordat regels waarmee deelnemers aan een bouwproces te maken kregen ófwel niet deugden, ófwel ontbraken, ófwel overbodig waren en in de weg stonden aan verbetering van dat proces. Die perceptie kon in 2005 nog niet worden gestaafd door wetenschappelijk onderzoek. Een integrale studie naar de relatie tussen het geldende bouwrecht enerzijds en de kwaliteit van bouwprocessen en hun resultaten anderzijds was tot op dat moment namelijk nog niet voorhanden. Met het PSIBouw onderzoek beoogden wij in die leemte te voorzien door antwoord te geven op de volgende onderzoeksvraag:

‘welke in de bouw gehanteerde regels (zowel wet- en regelgeving afkomstig van overheidswege, als de door (organisaties van) bouwprocesdeelnemers autonoom vastgestelde regels) dragen niet dan wel onvoldoende bij aan een optimale organisatie, verloop en resultaten van bouwprocessen?’²

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, werd een omvangrijke studie uitgevoerd waarin het volledige bouwrecht tegen het licht is gehouden. Aan deze studie werkten meer dan 20 in het bouwrecht geverseerde wetenschappers mee. In een eerste fase van het onderzoek werden normatieve criteria vastgesteld die, in onderling verband beschouwd, als toetsingskader zouden kunnen fungeren voor de te onderzoeken (ontbrekende) regels. Kort samengevat hielden die toetsingscriteria het volgende in³:

-
- 1 A.G. Bregman, M.A.B. Chao-Duivis, C.E.C. Jansen en A.Z.R. Koning, *Institutioneel Kader: de invloed van regels op de organisatie, het verloop en de resultaten van bouwprocessen* (PSIB V310: Masterstudie), Den Haag: Instituut voor Bouwrecht 2007.
 - 2 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 1.
 - 3 Met deze toetsingscriteria werd destijds beoogd invulling te geven aan het concept ‘suboptimaliteit van (ontbreken van) regels’. De basis voor die exercitie vormde de zogenoemde ‘eight-liner’ die binnen PSIBouw was ontwikkeld: (1) van statische beheersing van het product naar dynamische beheersing van het proces; (2) van projectoriëntatie naar oriëntatie op de totale levenscyclus; (3) van direct betrokken partijen naar alle stakeholders in de levenscyclus; (4) van gefragmenteerde naar geïntegreerde waardeketens; (5) risico’s en kosten: van delen naar management; (6) van accent op vaste lage prijs naar accent op kwaliteit/prijsverhouding; (7) van oorspronkelijke prijs naar uiteindelijk nut of waarde; (8) van initiële investering naar levenscyclusfinanciering, zie PSIB Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 3-4.

1. regels zouden het resultaat moeten zijn van een afweging van belangen van zowel de deelnemers aan een bouwproces als van derden van wie de belangen door het (resultaat van het) bouwproces worden geraakt;
2. regels zouden in beginsel kostenefficiëntie moeten bewerkstelligen, uitgaande van de veronderstelling dat de kosten van bouwprocessen uiteindelijk worden gedragen door de eindgebruikers van de bouwprojecten die uit die processen resulteren;
3. regels zouden deelnemers aan bouwprocessen zoveel mogelijk moeten prikkelen tot het vergaren en onderling uitwisselen van informatie die nodig is om tijdig de juiste beslissingen in het bouwproces te nemen met het oog op het voorkomen van kosteninefficiëntie. Tegelijkertijd dienen de kosten die gemoeid zijn met het vergaren en uitwisselen van informatie niet hoger te zijn dan de opbrengsten (kostenefficiëntie) die daarmee kunnen worden gerealiseerd;
4. kostenefficiëntie op individueel projectniveau kan in beginsel geen argument zijn om de belangen van derden ondergeschikt te maken aan de belangen van de bouwprocesdeelnemers in het concrete geval;
5. gesteld dat zich ondanks alles tijdens een bouwproces toch problemen voordoen, zouden regels (van geschilbeslechting) moeten bewerkstelligen dat de nadelige consequenties daarvan zoveel mogelijk worden beperkt;
6. regels zouden geen belemmeringen moeten opwerpen wat betreft het streven naar innovatie in de bouw.

In een tweede fase van het onderzoek werden zowel de onderzoekers als de te onderzoeken regels over een zestal werkgroepen verdeeld die met de volgende thema's aan de slag gingen⁴:

1. fiscale belemmeringen;
2. publiekrechtelijke beperkingen die het bouwinitiatief kunnen belemmeren;
3. privaatrechtelijke beperkingen die het bouwinitiatief kunnen belemmeren;
4. belemmeringen bij de aanbesteding en contractvorming;
5. belemmeringen bij het ontwerp en de uitvoering;
6. belemmeringen bij het gebruik.

Elke werkgroep concentreerde zich op een bepaalde fase van het bouwproces en bracht de regels waarmee deelnemers aan een bouwproces in de betreffende fase te maken konden krijgen in kaart. Daarnaast inventariseerde elke werkgroep de belangrijkste resultaten van (juridisch) onderzoek - in de afgelopen 5 jaar uitgevoerd - naar (het ontbreken van) deze regels. Meer specifiek betrof die inventarisatie⁵:

1. de precieze aard en betekenis van de in de onderzoeksresultaten gesignaleerde knelpunten van de geïnventariseerde regels, gegeven de hiervoor genoemde toetsingscriteria;
2. de in de onderzoeksresultaten voorgestelde oplossingsrichtingen om de knelpunten als gevolg van (het ontbreken van) de regels weg te nemen; en
3. een selectie van de oplossingen die eventueel in vervolgonderzoek nader onderzocht zouden moeten worden.

Het totale onderzoek resulteerde uiteindelijk in 102 aanbevelingen. Daarvan hadden er 71 betrekking op het doen van vervolgonderzoek, 18 op (verbetering van) regelgeving en 13 op het geven van voorlichting aan de praktijk en het ontwikkelen van instrumenten voor de praktijk.⁶

4 In de studie aangeduid als: 'onderdelen', zie PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 3 en p. 8.

5 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 5.

6 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 11 t/m 31.

1.2 Aanbeveling: naar een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht

Een van de meest intrigerende aanbevelingen die we terugvinden in de PSIBouw masterstudie van 2007, luidt als volgt:

‘De roep om nieuwe gestandaardiseerde contractvormen, leent zich er uitstekend voor om te komen met een geheel nieuw innerlijk consistent privaatrechtelijke bouwcontractenrecht. Dat er verschillende modellen nodig zijn, spreekt voor zich, maar waarom niet een stap verder gezet? De tijd lijkt rijp om te komen tot een geüniformeerd systeem van alle privaatrechtelijke bouwcontracten met gelijklopende begrippen en waarbij rekening gehouden wordt met het voortschrijdende inzicht op het gebied van risico-verdeling, communicatiebehoeften, prijszingsmethodieken, onderlinge verhoudingen, geschilbeslechting etc. In dit systeem wordt de variatie gevormd door de andere verdeling van de werkzaamheden en de daarbij behorende aansprakelijkheid. Niet ieder werk leent zich immers voor een traditionele benadering of een alliantie-achtige benadering, maar binnen die contracten zou de taal gelijklopende moeten zijn en de inzet gericht op het voorkomen van geschillen. Het pleidooi kan samengevat worden in de titel: naar een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht.’⁷

Het gaat hier om een aanbeveling in de categorie ‘vervolgonderzoek’. Zij vloeit voort uit het onderzoek van werkgroep 5 naar het thema ‘belemmeringen bij het ontwerp en de uitvoering’. In dat kader is onder andere onderzoek verricht naar de destijds relatief nieuwe bouworganisatievormen DBFM en allianties.⁸ Ten tijde van het verschijnen van de studie waren er al ontwikkelingen gaande om te komen tot standaardvoorwaarden voor deze bouworganisatievormen.⁹ Wat de hierboven geciteerde aanbeveling primair doet, is de behoefte aan dergelijke voorwaarden - ‘de roep om nieuwe gestandaardiseerde contractvormen’ - nog eens onderstrepen.

Veel interessanter is natuurlijk dat de onderzoekers in deze behoefte aan gestandaardiseerde contractvormen voor DBFM en allianties aanleiding zagen om op te roepen tot een ‘fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht’, die zou moeten resulteren in een ‘innerlijk consistent’ en ‘geüniformeerd systeem van alle privaatrechtelijke bouwcontracten’. Ook elders in de studie vinden we aanbevelingen terug die een verband leggen met dat voorstel. Dat gebeurt bijvoorbeeld in het kader van de aanbeveling tot herziening van de UAV 1989.¹⁰ Blijkens de masterstudie zou een verbetering van de UAV 1989 niet alleen relevant zijn voor de traditionele, maar ook voor de geïntegreerde bouworganisatievorm:

‘Het zou kortzichtig zijn dit niet als een probleem van D&C aanbestedende opdrachtgever te zien, omdat de geïntegreerde opdrachtnemer nu eenmaal grote delen van zijn werk laat uitvoeren door aannemers op basis van een UAV 1989 contract. Loopt het daar mis, dan zal de uiteindelijke opdrachtgever daar links om of rechts om de wrange vruchten van plukken.’¹¹

7 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 24, p. 113 en p. 365.

8 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 112-113 en p. 362-365. Ook PPS is in dit deel van het onderzoek betrokken geweest, maar daarvan werd geoordeeld dat het te zeer een containerbegrip was om tot algemene regels te kunnen komen, zie p. 362.

9 Het onderzoek maakt inzichtelijk dat de bronnen waaruit men daarvoor kon putten - zoals in de praktijk gebruikte contracten en reeds verrichte studies - schaars waren, zie PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 362-365.

10 Zie voor die aanbeveling PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 27, p. 109-110, p. 354-356. Op p. 110 en p. 356 wordt het verband tussen de herziening van de UAV 1989 en de algehele herziening van het bouwcontractenrecht gelegd. Ik citeer die passage hierna in de hoofdttekst aan het einde van de onderhavige paragraaf.

11 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 110 en p. 356.

Een ander voorbeeld waarin het zojuist genoemde verband wordt gelegd, vinden we terug in het deelonderzoek naar de aansprakelijkheid voor gebreken na oplevering. Daarin wordt het doen van nader onderzoek bepleit:

‘waarna mogelijk aanbevelingen gedaan kunnen worden voor de aanpassing van de betreffende relevante bepalingen. Dit pleidooi valt samen met het pleidooi gedaan inzake de herziening van de UAV 1989 alsmede het pleidooi om te komen tot een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht.’¹²

De UAV-GC 2005 zijn in dit kader evenmin vergeten. De studie beveelt namelijk aan om ook deze standaardvoorwaarden mee te nemen bij een eventuele fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht.¹³

Wat bij herlezing van de PSIBouw masterstudie opvalt, is dat de ‘sprong’ van een aantal van de hiervoor weergegeven concrete aanbevelingen¹⁴ naar het voorstel tot een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht daarin niet lijkt te worden verklaard. Ik ben in mijn eigen archief nagegaan hoe en waarom die aanbeveling uiteindelijk in het rapport is terecht gekomen, maar ik heb dat - zeker wat het ‘waarom’ betreft - niet volledig kunnen achterhalen. Wat ik heb kunnen reconstrueren, is het volgende.

Alle bovenstaande aanbevelingen volgen uit het onderzoek dat werkgroep 5 heeft verricht naar het thema ‘belemmeringen bij het ontwerp en de uitvoering’. Die werkgroep werd geleid door Monika Chao-Duivis. Zij werkte in werkgroep 5 samen met Carel Adriaansens, Matton van den Berg en Evelien Bruggeman. In de opvolgende conceptversies van de onderzoeksresultaten van deze werkgroep komt de aanbeveling tot het uitvoeren van een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht tot februari 2007 niet voor. Ik vermoed dat Monika Chao-Duivis, Arjan Bregman, Regina Koning en ikzelf ergens in die periode overleg met elkaar hebben gehad met het oog op de voorbereiding van een expertbijeenkomst op 16 april 2007. Waarschijnlijk is tijdens dat overleg het idee voor de aanbeveling geboren. Die aanbeveling is namelijk wel opgenomen in de conceptversie van de masterstudie zoals wij die in het kader van de expertbijeenkomst van 16 april 2007 voor commentaar en discussie aan een aantal deskundigen uit wetenschap en praktijk hebben voorgelegd.¹⁵ De aanbeveling is vervolgens door die deskundigen omarmd en definitief vastgelegd in de eindversie van het rapport van 12 juli 2007.

Wat ik verder nog heb kunnen achterhalen is dat op 28 augustus 2007 tijdens een vergadering met vertegenwoordigers van PSIBouw is gesproken over een prioritering van de uitvoering van de in totaal 102 aanbevelingen. Die prioritering heb ik destijds met Monika Chao-Duivis voorbereid. Alle hiervoor genoemde aanbevelingen - met inbegrip dus van de aanbeveling tot het uitvoeren van een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht - zijn destijds geprioriteerd. Wat ik mij daarvan kan herinneren, is dat wij het voor de hand vonden liggen om voorrang te geven aan de meer concrete aanbevelingen met een duidelijke horizon. Dat blijkt overigens ook uit de volgende passage in het rapport zelf:

12 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 25, p. 117 en p. 388. Ook dit deel van het onderzoek is destijds uitgevoerd door werkgroep 5 naar het thema ‘belemmeringen bij het ontwerp en de uitvoering’.

13 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 24, p. 110-111 en p. 359.

14 Namelijk: het ontwikkelen van gestandaardiseerde voorwaarden voor DBFM en allianties; de herziening van de UAV 1989; en het nadere onderzoek naar de aansprakelijkheid voor gebreken na oplevering.

15 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 7. In dat kader is aan de deelnemers aan de expertbijeenkomst ook een formulier verstrekt waarop zij konden aangeven hoe zij over de verschillende concept-aanbevelingen dachten. Op p. 9 van dat formulier valt te lezen: ‘Overkoepelend ten aanzien van alle standaard bouwcontracten: herzien van een groot deel van de meest gebruikte algemene voorwaarden in gemeenschappelijk kader /fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht.’

‘Hoe verhoudt zich de herziening van de UAV 1989 tot de wens te komen tot een geheel niet bouwcontractenrecht, waarin alle contracten op elkaar afgestemd zijn? Het gaat hier om twee afzonderlijke onderwerpen. De wens te komen tot een geheel nieuw bouwcontractenrecht is een veelomvattend werk. Ervaring leert dat het schrijven van algemene voorwaarden in breed verband altijd veel tijd met zich brengt. Het lijkt daarom niet verstandig deze ideaal situatie af te wachten, maar de UAV 1989 in ieder geval zoveel mogelijk te innoveren, zodat deze niet alleen bij de tijd is, maar vooral ook ruimte biedt voor nieuwe inzichten. Parallel daaraan wordt dan gewerkt aan een nieuw stelsel. Dat is echter een werk van lange adem.’¹⁶

Inmiddels zijn wij 12 jaar verder en kunnen wij constateren dat tal van aanbevelingen uit het PSIBouw onderzoek zijn uitgevoerd. Zo beschikken wij inmiddels over gestandaardiseerde contractvoorwaarden voor DBFM(O).¹⁷ Ook is een slag gemaakt - wellicht niet tot ieders tevredenheid, maar toch - ten aanzien van de herijking van het leerstuk van de aansprakelijkheid voor gebreken na oplevering.¹⁸ Belangrijk is verder natuurlijk dat de UAV 1989 in opdracht van het Ministerie van VROM in 2012 zijn herzien door een IBR-werkgroep onder rapporteurschap van Monika Chao-Duivis.¹⁹ In 2011 en in 2013 is bovendien in opdracht van BNA en ONRI de in 2005 tot stand gebrachte DNR onder haar rapporteurschap herzien. Aan de herziening van de UAV-GC 2005 wordt nog volop gewerkt. Sinds de publicatie van het PSIBouw onderzoek is al met al dus heel veel bereikt. Wat echter niet van de grond is gekomen, is die fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht. Het werk is dan ook nog niet af...

2. Waarom verbetering van de inhoudelijke samenhang tussen juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw nodig is

In de vorige paragraaf heb ik opgemerkt dat het PSIBouw onderzoek van 2007 niet verklaarde *waarom* het destijds nodig werd geacht het bouwcontractenrecht te hervormen tot een ‘innerlijk consistent’ en ‘geüniformeerd systeem’.²⁰ In 2014 heb ik die vraag beantwoord in mijn Tilburgse intreerede en - in het verlengde daarvan - in de laatste jaarrede die ik bij de afsluiting van mijn termijn als voorzitter van de Vereniging voor Bouwrecht heb uitgesproken.²¹ Ik vat die beantwoording hierna samen en vul haar waar mogelijk aan met recente inzichten.

Een opdrachtgever kan een bouwproces op verschillende manieren organiseren. Hij heeft daarbij de keuze uit een aantal bouworganisatievormen. De keuze van de ideale bouworganisatievorm hangt in het concrete geval af van tal van omstandigheden waarmee hij bij de realisatie van het bouwproject te maken zal krijgen, gegeven de doelstellingen die hij met die realisatie voor ogen heeft en gelet op de belangen die daarmee zijn gemoeid. Dat betekent tevens dat de opdrachtgever met zijn keuze voor een bepaalde bouworganisatievorm - in samenhang met andere beslissingen die hij neemt - als het ware kan ‘sturen’ op die doelen en belangen. Eén van die andere beslissingen betreft de keuze van de contractvorm. Daarmee wordt bedoeld: het geheel van technische en juridisch-administratieve afspraken die worden

16 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 110 en p. 357.

17 Zie laatstelijk de Rijksbrede Modelovereenkomst DBFM(O) versie 5.0 van juli 2018. Dit zijn overigens geen paritair vastgestelde standaardvoorwaarden.

18 Ik heb het hier natuurlijk over de op 14 mei 2019 door de Eerste Kamer aangenomen Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen.

19 Zie *Stcrt.* 2012/1567.

20 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 24, p. 113 en p. 365.

21 C.E.C. Jansen, *Een werk tot stand brengen. Over de integratie van de UAV in de UAVgc*, inaugurele rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar privaatrechtelijk bouwrecht aan Tilburg University op 25 april 2014. C.E.C. Jansen, ‘Coherentie en integratie van juridisch-administratieve voorwaarden in de bouw. Jaarrede uitgesproken op 11 december 2014 tijdens de jaarvergadering van de Vereniging voor Bouwrecht’, *TBR* 2015/38, p. 206-213.

vastgelegd in alle bilaterale overeenkomsten die alle actoren binnen de gekozen bouworganisatievorm met elkaar sluiten.²² Voor zover die afspraken juridisch-administratief van aard zijn, zijn zij hoofdzakelijk terug te vinden in gestandaardiseerde contractvoorwaarden zoals: DNR 2011, UAV 2012, Model Basisovereenkomst (MBO) met bijbehorende UAV-GC 2005 en de Rijksbrede Modelovereenkomst DBFM(O). Deze voorwaarden moeten dan overigens worden gelezen in samenhang met de eveneens op de verschillende overeenkomsten van toepassing zijnde regels van het Burgerlijk Wetboek.²³

Gegeven dat de opdrachtgever met de keuze van de contractvorm invloed kan uitoefenen op de doelen en belangen die hij met het bouwproces nastreeft, is het natuurlijk zaak dat alle juridisch-administratieve afspraken die alle actoren onderling maken op dezelfde algemeen aanvaarde normatieve uitgangspunten zijn gebaseerd én dat zij als het ware allemaal met de neus in dezelfde richting wijzen. Met dat laatste bedoel ik dat de bilaterale afspraken inhoudelijk goed op elkaar moeten zijn afgestemd, zodat zij in onderling verband beschouwd daadwerkelijk een bijdrage kunnen leveren aan de verwezenlijking van de met het bouwproces beoogde doelen en belangen. Mijn stelling is dat onvoldoende aan deze randvoorwaarden wordt voldaan: ik werk dat hierna uit.²⁴

In de eerste plaats: voor zover gestandaardiseerde contractvoorwaarden al zijn gebaseerd op algemeen aanvaarde normatieve uitgangspunten, komt het voor dat opdrachtgevers hun dominante positie in aanbestedingsprocedures gebruiken om die voorwaarden eenzijdig te wijzigen en aldus van die uitgangspunten af te wijken. Dat probleem werd al onderkend in het PSIBouw onderzoek van 2007.²⁵ De afgelopen jaren is geprobeerd deze praktijk op verschillende manieren in het gareel te krijgen: via het aanbestedingsrecht,²⁶ via professionalisering van het aanbestedingsbeleid²⁷ en via paritair overleg binnen de sector.²⁸ Toch blijft de (on)evenwichtigheid van risicoverdeling - want daar gaat het hier om - nog altijd een groot punt van zorg. De Minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft de afgelopen maanden de Tweede Kamer bijvoorbeeld regelmatig moeten informeren over projecten die mede als gevolg van een ongelukkig gekozen risicoverdeling in de problemen zijn geraakt. Zij heeft onlangs een verbeterstrategie aangekondigd die mede zal zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat risicoverdeling passend moet zijn.²⁹

In de tweede plaats is het nog maar de vraag of iedereen het inderdaad eens is met de stelling dat alle gestandaardiseerde contractvoorwaarden - ook wanneer een opdrachtgever daar *niet* eenzijdig van afwijkt - op dezelfde algemeen aanvaarde normatieve uitgangspunten zijn gebaseerd. Ten aanzien van de traditionele bouworganisatievorm bestaat bij gebreke aan paritair vastgesteld contractvoorwaarden - de DNR 2011 is dat immers niet - bijvoorbeeld nog altijd onvoldoende overeenstemming tussen opdrachtgevers en adviseurs over de vraag hoe een evenwichtige regeling er uit zou moeten zien van kwesties als de aard en omvang van de

22 Zie C.E.C. Jansen/Regieraad Bouw, *Leidraad Aanbesteden Bouwopdrachten* 2009, CROW 2009, p. 134-136.

23 In dat verband valt niet alleen te denken aan de algemene bepalingen van Boek 3 en Boek 6 BW, maar in het bijzonder ook aan de bepalingen van Titel 7.7 en Titel 7.12 inzake de overeenkomst van opdracht respectievelijk de aannemingsovereenkomst.

24 Zie uitvoeriger: Jansen 2015, p. 208-211.

25 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 22, p. 95-97 en p. 338-341.

26 Zie bijvoorbeeld art. 1.10 lid 2 sub h Aw 2012 en de Voorschriften 3.9 A tot en met 3.9 E Gids Proportionaliteit.

27 Zie bijvoorbeeld de Actieagenda Beter Aanbesteden, bijlage bij *Kamerstukken II* 2017/18, 34 252, nr. 4, p. 21-22.

28 Zie bijvoorbeeld *Marktvisie: Leidende principes voor een betere samenwerking tussen opdrachtgever en opdrachtnemer in 2020*, <<https://www.marktvisie.nu>>, p. 6.

29 *Toekomstige opgave Rijkswaterstaat: Perspectief op de uitdagingen en verbetermogelijkheden in de GWW sector*, brief van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat van 11 juni 2019, p. 3.

ontwerpaansprakelijkheid, intellectuele eigendomsrechten en de rechtsgevolgen van de beëindiging van contracten. Wat de herziening van de UAV 1989 betreft: die is in 2012 veel beperkter van omvang gebleven dan velen hadden gehoopt. Daardoor is onder andere de regeling van één van de hete hangijzers - de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever voor falend toezicht - ongewijzigd gebleven, met als gevolg dat twee bouwministeries hebben geweigerd de beschikking tot vaststelling van de UAV 2012 te ondertekenen.³⁰ Ook de wijze waarop de MBO met bijbehorende UAV-GC 2005 verschillende kwesties voor geïntegreerde bouworganisatievormen regelen, roept inmiddels vragen op.³¹ Ik kan uit eigen waarneming bevestigen dat men zich dergelijke vragen ook stelt binnen de preadviescommissie die zich met de herziening van de UAV-GC bezighoudt.

In de derde plaats wijs ik op het volgende. Het zal dikwijls zo zijn dat binnen één en hetzelfde bouwproces twee of meer van de hiervoor genoemde gestandaardiseerde contractvoorwaarden van toepassing worden verklaard op evenzovele overeenkomsten die de actoren in het kader van zo'n proces aangaan. Wanneer de inhoud van één van die contractvoorwaarden kan worden geproblematiseerd – hetzij omdat die onvoldoende grondslag zou vinden in algemeen aanvaarde normatieve uitgangspunten, hetzij omdat de opdrachtgever eenzijdig van die uitgangspunten is afgeweken – dan werkt dat natuurlijk negatief door in de onderlinge afstemming tussen alle contractvoorwaarden die in het concrete geval van toepassing zijn verklaard. En ook afgezien van deze mogelijke problematisering kan de vraag worden gesteld of de verschillende contractvoorwaarden in hun onderlinge verband beschouwd bepaalde kwesties wel voldoende adequaat regelen. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de regeling van de verantwoordelijkheid voor het ontwerp in de DNR 2011, de UAV 2012 en de UAV-GC 2005 in het geval dat al deze contractvoorwaarden van toepassing zijn verklaard op de verschillende overeenkomsten die opdrachtgever, ontwerpende bouwer, adviseur en uitvoerend aannemer met elkaar aangaan in het kader van een geïntegreerde bouworganisatievorm. Zoals ik in de vorige paragraaf opmerkte, werd hier in 2007 ook al op gewezen in het kader van het PSIBouw onderzoek.³²

Wat is nu het punt dat ik in 2014 heb geprobeerd te maken? Als wij aanvaardden dat een opdrachtgever met de keuze van de contractvorm invloed kan uitoefenen op de doelen en belangen die hij met het bouwproces nastreeft, dan is het gewenst (1) dat de inhoud van alle juridisch-administratieve afspraken tussen alle deelnemers aan dat bouwproces inhoudelijk goed op elkaar zijn afgestemd en (2) dat die afspraken hun grondslag vinden in algemeen aanvaarde normatieve uitgangspunten. Zoals ik hiervoor heb geprobeerd uiteen te zetten, wordt nog onvoldoende aan deze randvoorwaarden voldaan. Het gebrek aan inhoudelijke *afstemming* tussen de contractvoorwaarden onderling - die ook de *verbetering* en daarmee de bredere *acceptatie* en *ongewijzigde toepassing* van de voorwaarden ten goede zou kunnen komen - beschouw ik dan als het grootste probleem. Zoals ik in 2014 heb aangegeven, is de diepere oorzaak hiervan mijns inziens dat het de afgelopen decennia heeft ontbroken aan voldoende centrale regievoering bij het ontwikkelen en het periodiek onderhouden van de gestandaardiseerde contractvoorwaarden.³³ Individuele organisaties pakken die verantwoor-

30 Zie de 'Mededeling van het Ministerie van Defensie en het Ministerie van I&M inzake het niet ondertekenen van de UAV 2012', *TBR* 2012/141, p. 789.

31 Zie bijvoorbeeld R.G.T. Bleeker, W.J.M. Herber, B. van der Zijpp, *UAV-GC 2005. Over problemen bij het werken met geïntegreerde contracten*, Den Haag: IBR 2016; E. van Dam, I. de Groot, D.C. Orobio de Castro, 'De Uniforme Administratieve Voorwaarden voor geïntegreerde contracten 2005, tijd voor een herziening?', *TBR* 2016/4, p. 26-38.

32 PSIBouw Masterstudie Institutioneel Kader 2007, p. 110 en p. 356.

33 Jansen 2015, p. 212.

delijkheid weliswaar op voor afzonderlijke voorwaarden,³⁴ maar voor de algehele coherentie van *alle* gestandaardiseerde contractvoorwaarden in de bouw blijkt niemand formeel verantwoordelijk te zijn. Mijn voorstel was en is om daar verandering in te brengen door het instellen van een permanent commissie, naar het voorbeeld van de Britse Joint Contracts Tribunal (JCT). Die commissie zou dan de verantwoordelijkheid moeten krijgen voor het tot stand brengen, onderhouden en bewaken van de inhoudelijke samenhang en de kwaliteit van alle gestandaardiseerde contractvoorwaarden in de bouw.

3. Kanttekeningen uit onverwachte hoek

Mijn voorstel om in te zetten op een verbetering van de inhoudelijke samenhang tussen de gestandaardiseerde contractvoorwaarden in de bouw heeft bijval gekregen van Stéphanie van Gulijk³⁵ en Lenneke Muller.³⁶ Dick van Werven heeft zich positief uitgelaten over het bijkomend voorstel om die verantwoordelijkheid in handen te leggen van een permanente commissie.³⁷ Monika Chao-Duivis heeft daarentegen terughoudend gereageerd in een tweetal in het *Tijdschrift voor Bouwrecht* gepubliceerde artikelen.³⁸ Ik bespreek haar kanttekeningen bij mijn voorstel in deze paragraaf.

Eerst maar het goede nieuws. Als ik het goed zie, verschillen Monika Chao-Duivis en ik niet van mening wat betreft het doel dat uiteindelijk zou moeten worden bereikt:

‘Het antwoord op de in het kopje gestelde vraag is bevestigend. Het verdient de voorkeur algemene voorwaarden binnen een economische branche zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen (...).’³⁹

Waar wij echter onderling over van mening lijken te verschillen, is de weg waarlangs dit doel zou moeten worden bereikt. Het moge duidelijk zijn dat ik zelf een voorstander ben van een wat meer gecoördineerde actie van bovenaf. Monika Chao-Duivis prefereert daarentegen de weg van de geleidelijkheid: zij acht het voldoende dat de gewenste afstemming ‘als het ware organisch gebeurt’.⁴⁰ Dat verschil in benadering hangt allereerst samen met het feit dat volgens haar onvoldoende sprake is van een urgent probleem en dat - voor zover er sprake is van een probleem - ‘er geen man overboord’⁴¹ is wanneer wij blijven voortgaan op de weg die wij al decennialang volgen:

‘Het permanent volgen van de ontwikkelingen in de praktijk, deze daarbij van dienst zijn en te werken aan goede algemene voorwaarden en te letten op coherentie is iets wat hier te lande op grote schaal gebeurt. Het heeft ons een groot aantal algemene voorwaarden gebracht, die niet perfect zijn, maar waarop de kritiek door Jansen mijns inziens te zwaar is aangezet.’⁴²

34 Dat zijn: de bouwministeries (UAV 2012), BNA en Koninklijke NIngenieurs (DNR 2011) en CROW (UAV-GC 2005).

35 S. van Gulijk, ‘De rol van het privaatrecht – contact in plaats van contract’, in: S. van Gulijk & A.R. Neerhof, *Constructieve veiligheid: een onderzoek naar communicatie en borging in bouwprocessen*, Preadvies VBR 2014, Publicatie nr. 42, p. 92.

36 S. Van Gulijk en L.H. Muller, ‘Een gebouw van contracten: de contractengroep als juridisch kader voor bouwprocessen’, *MvV* 2016, aflevering 6, p. 179-180.

37 D.E. van Werven, ‘UAV 2012, UAV-GC 2005 en de wettelijke regeling van de aanneming van werk. Een symbiose?’, *TBR* 2018/138, p. 927.

38 Zie M.A.B. Chao-Duivis, ‘Een nieuwe fase in het leerstuk van algemene voorwaarden (Deel 1)’, *TBR* 2015/124, p. 735-748 en M.A.B. Chao-Duivis, ‘50 Jaar UAV: 1968-1989-2012-2018’, *TBR* 2019/2, p. 4-15.

39 Chao-Duivis 2015, p. 748. De in het paragraafkopje 5.2 op p. 747 van haar publicatie gestelde vraag luidt overigens: ‘Uniformering van algemene voorwaarden?’.

40 Chao-Duivis 2015, p. 748.

41 Chao-Duivis 2015, p. 748.

42 Chao-Duivis 2015, p. 748.

Ik maak hier een pas op de plaats om te reageren op een drietal stellingen van Monika Chao die in de citaten hierboven zijn terug te vinden.

Allereerst haar stelling dat het gewenste doel van een coherent stelsel van gestandaardiseerde voorwaarden ook wel 'organisch' zal worden bereikt, zo lang wij maar blijven doen wat wij al decennialang aan het doen zijn. En dat is: op gezette tijden de bestaande gestandaardiseerde voorwaarden herzien in gremia die gescheiden van elkaar opereren. Ik zie dat eerlijk gezegd niet gebeuren. Is het niet zo dat de integratie van de SR 1997 en de RVOI 2001 in de DNR 2005 – met dank aan Monika Chao-Duivis! – de laatste positieve mijlpaal is die op dit vlak te melden valt? Voor het overige is wat die organische ontwikkeling naar coherente voorwaarden betreft toch maar weinig vooruitgang geboekt?

De lezer versta mij goed: deze retorische vraag moet zeker niet worden opgevat als een diskwalificatie van de wijze waarop in het kader van de lichte herziening van de UAV 1989 acht is geslagen op de inhoud van de UAV-GC 2005, integendeel. Ik ga er althans van uit - en dat brengt mij bij haar tweede stelling - dat Monika Chao-Duivis vooral naar dat voorbeeld verwijst wanneer zij schrijft dat 'letten op coherentie iets is wat hier te lande op grote schaal gebeurt'. Aandacht voor coherentie vraagt echter om veel méér dan alleen het op een consistente wijze regelen van identieke kwesties die zich zowel onder de ene als de andere set van gestandaardiseerde contractvoorwaarden kunnen voordoen. Waar mijn voorstel in de kern op ziet, is dat zich bij de realisatie van een bouwproject kwesties kunnen voordoen die het niveau van de bilaterale contractverhouding tussen twee bij het bouwproces betrokken actoren te boven gaan. Ik heb het over kwesties die de opdrachtgever - gegeven de doelen en belangen die hij beoogt te dienen - niet op de meest wenselijke manier kan regelen door zich slechts te beperken tot één set van gestandaardiseerde voorwaarden. Het gaat om kwesties die ook andere bij het bouwproces betrokken actoren raken. Dat betekent dat zo'n kwestie ook regeling behoeft in de voorwaarden die van toepassing zijn verklaard op andere in het bouwproces aangegane contractverhouding(en) waar die andere actoren partij bij zijn. En dat dient dan op zo'n manier gebeuren, dat al die verschillende bilaterale contractverhoudingen in onderling verband beschouwd goed 'samenwerken', zodat zij als multilaterale totaaloplossing inderdaad op de gewenste manier bijdragen aan de doelen en belangen die de opdrachtgever met het bouwproces voor ogen heeft.

En daarmee kom ik bij de derde stelling van Monika Chao-Duivis: zij vindt dat mijn kritiek op de huidige stand van zaken 'te zwaar is aangezet'. Wat zij echter niet doet, is inhoudelijk op die kritiek ingaan. Ik heb in de uitwerking van mijn voorstel de relevantie van het gesignaleerde probleem echter uitgebreid geïllustreerd door een aantal voorbeelden te geven van kwesties zoals hiervoor bedoeld: kwesties die het niveau van de bilaterale contractverhouding tussen twee bij het bouwproces betrokken actoren overstijgen. Kwesties waarvoor nodig is dat de regeling daarvan in de ene set van gestandaardiseerde voorwaarden goed wordt afgestemd met regelingen van diezelfde kwestie in voorwaarden die op andere in het bouwproces aangegane contractverhoudingen van toepassing zijn. Ik heb het hier over de grote vragen van het bouwcontractenrecht. Vragen die betrekking hebben op de verantwoordelijkheid voor onjuiste of onvolledige informatie omtrent de risicovolle omgevingsfactoren van een project, de daarmee verband houdende verantwoordelijkheid voor ongelukkige ontwerpkeuzes, de problematiek van kwaliteitsborging en de aansprakelijkheid voor gebreken na oplevering. Allemaal kwesties waarvoor men in de ene set van contractvoorwaarden natuurlijk best een regeling kan treffen, onafhankelijk van eventuele regelingen in andere voorwaarden. Maar als het beter kan - en volgens mij *kan* het beter - dan is het toch onze verantwoordelijkheid

om daar op in te zetten? Ik vind het dan wat te gemakkelijk om te stellen dat sprake is van een ‘weliswaar niet foutloze maar ook niet slecht lopende werkelijkheid’ en het daar verder maar bij te laten.⁴³

Ik merkte zojuist al op dat de terughoudendheid van Monika Chao-Duivis in de eerste plaats samenhangt met het feit dat in haar ogen onvoldoende sprake is van een reëel probleem. Dat zo zijnde, vindt zij mijn voorstel om tot een meer gecoördineerde actie van bovenaf over te gaan bovendien een te zwaar middel, gelet op het nadeel dat daar volgens haar aan kleeft:

‘Dit lijkt mij een top down benadering die niet past bij de gewenste vrijheid om de markt zelf de benodigde ruimte te laten.’⁴⁴

Tegen deze stelling kan mijns inziens het volgende worden ingebracht.⁴⁵ De keuzes die de opdrachtgever bij de organisatie van het bouwproces maakt, zullen zoals gezegd dienstbaar moeten zijn aan de doelstellingen die hij met de realisatie van het bouwproject voor ogen heeft en de belangen die daarmee zijn gemoeid.⁴⁶ Zelfs wanneer geen sprake is van een overheidsproject, gaat het bij de realisatie van bouwprojecten natuurlijk al lang niet meer alleen om de private vermogensbelangen van de bij het project betrokken actoren. Met die realisatie zijn immers ook tal van publieke belangen gemoeid die de actoren zich eveneens zullen moeten aantrekken. Ik verwijs in dit verband nog maar eens naar het eerste toetsingscriterium dat in het PSIBouw onderzoek van 2007 is vastgesteld: regels zouden het resultaat moeten zijn van een afweging van belangen van zowel de deelnemers aan een bouwproces als van derden van wie de belangen door het (resultaat van het) bouwproces worden geraakt.⁴⁷ En daar waar die bijkomende belangen in 2007 nog sterk werden geassocieerd met ‘kosteneficiency’,⁴⁸ zijn daar de afgelopen jaren natuurlijk tal van andere publieke belangen aan toegevoegd. Te denken valt aan veiligheid en gezondheid, kwaliteitsborging, product- en procesinnovatie en circulariteit. Voor zover de wetgever het borgen van dergelijke publieke belangen overlaat aan zelfregulering in gestandaardiseerde voorwaarden, kan die zelfregulering (opnieuw) niet beperkt blijven tot slechts één set van gestandaardiseerde voorwaarden. Men zal in plaats daarvan moeten nadenken over de vraag hoe de verschillende voorwaarden het beste zouden kunnen worden ingericht om te bewerkstelligen dat zij in onderlinge samenhang bijdragen aan de verwezenlijking van de hiervoor genoemde publieke belangen.⁴⁹ Ook

43 Chao-Duivis 2019, p. 15, voetnoot 105 *in fine*.

44 Chao-Duivis 2019, p. 15, voetnoot 105. Zie eerder ook Chao-Duivis 2015, p. 748: ‘Het voorstel rust op een abstract idee, waarvan ik mij afvraag of het recht doet aan het beginsel van het burgerlijk recht: de vrijheid om zelf invulling te geven aan economische relaties.’

45 Ik wijs ook nog op Van Gulijk en Muller 2016, p. 180, voor een aanvullend argument dat tegen de stelling van Monika Chao-Duivis kan worden ingebracht.

46 Zie paragraaf 2.

47 Zie paragraaf 1.1. Ik wijs ook op het derde element van de binnen PSIBouw ontwikkelde ‘eightliner’ die ten grondslag lag aan de in de studie gebruikte toetsingscriteria: ‘van direct betrokken partijen naar alle stakeholders in de levenscyclus’.

48 Zie opnieuw de in paragraaf 1.1 samengevatte toetsingscriteria die in het PSIBouw onderzoek zijn gebruikt.

49 En dat geldt ook voor allerlei bouwbrede ontwikkelingen, die eveneens op coherente wijze zouden kunnen worden gefaciliteerd wanneer mijn voorstel zou worden gevolgd. Zie daarover uitgebreider Jansen 2014, p. 30-31 en Jansen 2015, p. 207. Zie in dit verband overigens ook M.A.B. Chao-Duivis, ‘De toekomst van het bouwcontractenrecht’, *TBR* 2017/124, p. 828-834 op p. 833.

dat gaat echter allemaal niet vanzelf, maar vraagt om meer gecoördineerde actie van bovenaf.⁵⁰

Monika Chao heeft tot slot ook nog een kanttekening geplaatst bij de concrete uitvoering van het voorstel dat ik heb gedaan:

‘In die vormgeving [Monika Chao verwijst hier terug naar de in de voorafgaande zin door haar genoemde partijautonomie, *CJ*] doen zich sturingsmechanismen voor (om een term van Jansen te gebruiken), maar er is een groot verschil tussen enerzijds het- normatief (?) - beschrijven van dergelijke mechanismen en vervolgens- centraal- verwerken ervan in regelgeving (want daar lijkt uiteindelijk het betoog van Jansen op te zijn gericht) en het anderzijds spontaan laten werken en feitelijk beschrijven van sturingsmechanismen en dat een rol te laten spelen in regelgeving. Bij dat laatste ligt een taak voor de jurist: wat gewenst wordt in de praktijk moet ordentelijk, duidelijk en in begrijpelijke taal etc. vorm gegeven worden, maar de taak van de jurist zou niet moeten zijn om op de stoel van partijen te gaan zitten.’⁵¹

Ik weet niet zeker of ik Monika Chao hier helemaal kan volgen,⁵² maar zekerheidshalve merk ik het volgende op. In de permanente commissie, zoals ik die voor ogen heb, zouden eerst en vooral materiedeskundigen zitting moeten hebben die de belangen kunnen vertegenwoordigen van de organisaties van opdrachtgevers en opdrachtnemers. Zij zijn het, die de inhoudelijke knopen zullen moeten doorhakken. Ook voor onafhankelijke materiedeskundigen zou een plaats moeten zijn in de commissie. Om materiedeskundige te zijn, behoeft men zeker geen jurist te zijn. Omgekeerd geldt natuurlijk dat het zijn van jurist nog geen diskwalificatie als materiedeskundige behoeft te betekenen. En ook overigens lijkt het me belangrijk dat de uit materiedeskundigen bestaande commissie zich laat bijstaan door personen met juridische expertise op het gebied van het opstellen van gestandaardiseerde contractvoorwaarden.

Dat brengt mij tot slot bij de vraag wat de rol van het Instituut voor Bouwrecht in het voorstel zou kunnen zijn. Vooropgesteld: ik denk dat politiek en rijksoverheid zich sterk zouden moeten maken voor de permanente commissie en actief de dialoog tussen (organisaties van) opdrachtgevers en marktpartijen zouden moeten bevorderen om tot de instelling daarvan te komen.⁵³ Deze stakeholders zouden het vervolgens eens moeten worden over de taakomschrijving, de werkwijze en de samenstelling van de commissie. Het secretariaat van de commissie zou vervolgens bij het Instituut voor Bouwrecht kunnen worden belegd. Zoals Monika Chao immers terecht heeft opgemerkt:

‘Wel is het mooi als er een onafhankelijk huis is, waar betrokken partijen permanent een beroep op kunnen doen wanneer de tijd daar is om tot aanpassingen te komen. Dat huis is het IBR.’⁵⁴

50 Een treffende illustratie hiervan vormen mijns inziens de inspanningen om te komen tot implementatie in de UAV 2012, de UAV-GC 2005 en de DNR 2011 van de tweede aanbeveling die de Onderzoeksraad voor de Veiligheid heeft gedaan in haar rapport naar aanleiding van het hijongeval in Alphen aan den Rijn, zie: Onderzoeksraad voor de Veiligheid, *Hijsongeval Alphen aan den Rijn*, Den Haag 2015, p. 84. Ik ben destijds bij de totstandkoming van die aanbeveling betrokken geweest en ben nadien getuige geweest van de verwondering van vertegenwoordigers van de Onderzoeksraad, toen zij eenmaal begrepen dat het beheer van de genoemde contractvoorwaarden bij verschillende organisaties is belegd. Zie ook de brief van de Minister van BZK van 3 september 2018, *Kamerstukken II* 2017/18, 28 235, nr. 177.

51 Chao-Duivis 2015, p. 748.

52 Wat ik in ieder geval niet begrijp, is wat zij bedoelt te zeggen met het volgende: ‘Daarnaast lijkt mij het idee van het genoemde kader vooral theoretisch van aard, dat realistisch zou kunnen zijn wanneer men in een nul situatie start (...)’, zie Chao-Duivis 2019, p. 15, voetnoot 105 *in fine*.

53 Jansen 2015, p. 213.

54 Chao-Duivis 2019, p. 15.

4. Besluit

In de jaren 2005 tot en met 2007 heb ik samen met Monika Chao in opdracht van PSIBouw een onderzoeksproject geleid. De vraag die in dat project centraal stond, luidde als volgt: ‘welke in de bouw gehanteerde regels (zowel wet- en regelgeving afkomstig van overheidswege, als de door (organisaties van) bouwprocesdeelnemers autonoom vastgestelde regels) dragen niet dan wel onvoldoende bij aan een optimale organisatie, verloop en resultaten van bouwprocessen?’ Dat onderzoek mondde uit in meer dan 100 aanbevelingen. Eén van die aanbevelingen riep op tot het uitvoeren van een fundamentele herziening van het bouwcontractenrecht, die zou moeten resulteren in een ‘innerlijk consistent’ en ‘geüniformeerd systeem van alle privaatrechtelijke bouwcontracten’. Van die herziening is het tot op heden nog niet gekomen. Enkele jaren geleden heb ik een voorstel gedaan - weliswaar op basis van een andere insteek, maar nog steeds in de geest van de aanbeveling uit de PSIBouw masterstudie - dat kon rekenen op een lauwe ontvangst uit onverwachte hoek: Monika Chao. Onverwacht, omdat zij en ik in 2007 nog schouder aan schouder leken te staan wat betreft de achterliggende ratio van dat voorstel. In de onderhavige bijdrage heb ik geprobeerd Monika Chao eer te bewijzen op de manier zoals dat tussen collega-wetenschappers hoort: ik ben ingegaan op de kanttekeningen die zij bij mijn voorstel heeft geplaatst en heb geprobeerd die met argumenten te weerleggen. Ik hoop maar dat ik haar daarmee weet te overtuigen!

Over de auteur

Chris Jansen is hoogleraar privaatrecht verbonden aan het Centre for Public Contract Law & Governance (CPC) aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij is tevens voorzitter van de Commissie van Aanbestedingsexperts (CvAE) en raadsheer-plaatsvervanger in de gerechtshoven van 's-Hertogenbosch en Den Haag. Hij volgde 33 jaar geleden zijn eerste colleges privaatrecht onder andere bij Monika Chao aan de - toen nog - Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg. Nadat hij was afgestudeerd, waren zij enige tijd collega's van elkaar bij de vakgroep privaatrecht van diezelfde universiteit. Na haar overstap naar het Instituut voor Bouwrecht hebben Monika Chao en Chris Jansen in de loop der jaren in het kader van

verschillende projecten met elkaar samengewerkt. Te denken valt aan de totstandkoming en latere herziening van de UAV-GC, maar ook aan de in opdracht van PSIBouw uitgevoerde 'Masterstudie Institutioneel Kader: de invloed van regels op de organisatie, het verloop en de resultaten van bouwprocessen'. Afgezien van deze meerjarige projecten hebben zij veel met elkaar van doen gehad in het kader van promotietrajecten waar zij beiden bij betrokken zijn geweest, besprekingen over te publiceren artikelen in het Tijdschrift voor Bouwrecht (TBR), de redactieraad van het TBR, de Onderwijsprogrammaraad en het Comité van Aanbeveling van het Instituut voor Bouwrecht, de Vereniging voor Bouwrecht (VBR) in de jaren dat Chris Jansen daar voorzitter van was en de CvAE in de jaren dat Monika Chao daar als expert aan verbonden was.